

Debatartikel

Grønlands Selvstyre versus Greenland Minerals: Historik, procesforløb, implikationer for fremtidig mineral efterforskning

Flemming Getreuer Christiansen*

Sammendrag

Mineraler og energi har i mange år været en vigtig del af den grønlandske politik ud fra et stærkt ønske om at blive økonomisk uafhængig af Danmark. Selvom der i perioder har været store indtægter til det grønlandske samfund, er der i disse år et relativt lavt aktivitetsniveau og en faldende interesse fra investorer. Omend der globalt er mange årsager til variationer i ressource investeringer, synes faldet paradoksalt nok at være betinget af en række politiske beslutninger og administrative procedurer i Grønland. Blandt hovedproblemerne er en langvarig politisk uenighed blandt de regeringsbærende partier om uran. Baggrunden herfor såvel det indledende forløb af den verserende voldgiftssag og kommende retssag mellem Selvstyret og licenshaver på Kvanefjeld projektet gennemgås. Sagen kan ende med at blive meget langvarig gennem flere retsinstanser og få stor betydning for Grønlands økonomi og videre efterforskning og udnyttelse af resourcer.

Nøgleord: Grønland, Kvanefjeld, uran, voldgiftssag, retssag, Greenland Minerals

*Flemming Getreuer Christiansen, Direktør og ejer af flemmingGC, se også: www.flemminggc.dk. Epost: flemminggc@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6098-9402>

Introduktion

Råstofferne og energien i undergrunden har gennem årtier været en vigtig del af det politiske spil i Grønland og med forventninger om fremtidige indtægter, som kunne give reel mulighed for at blive økonomisk uafhængig af Danmark¹ – og dermed skabe grundlag for egentlig selvstændighed. Råstofferne fyldte meget i forhandlingerne før Selvstyrets indførelse i 2010².

Trods veldokumenterede ressourcer udeblev de store indtægter, aktivitetsniveauet er faldet og råstofferne fylder ikke så meget i forhold til de igangværende diskussioner om forfatningsudkast og selvstændighed³.

Nok er råstofferne stadig vigtige i udenrigspolitisk sammenhæng og Grønlands mulighed for at positionere sig i det Arktiske spil, men reelt kan udviklingen på råstofområdet blive et problem for Grønland, ikke kun mistede indtægter og tab af troværdighed, men også svigtende investeringer og måske erstatninger.

Der er mange årsager hertil; en af de vigtigste er det omdiskuterede projekt Kvanefjeld (Kuannersuit) ved Narsaq i Sydgrønland. Her findes en stor påvist ressource – og dokumenteret reserve – af sjældne jordsartsmetaller, men pga. et forhøjet uranindhold har det påkaldt sig stor modstand fra lokalbefolkningen og dele af det politiske system.

Efter et nyvalg i 2021 og snarligt derefter vedtagelsen af en ny uranlov, rejste licenshaveren i marts 2022 en voldgiftssag og har i maj 2024 stævnet Selvstyret m.fl. Der forventes et mangeårigt juridisk forløb, som kan få stor betydning for den politiske agenda i Grønland. Mange af de principielle juridiske forhold kan have stor betydning for andre selskaber, som er aktive eller ønsker at investere i Grønland.

I artiklen gennemgås historikken af Kvanefjeld projektet. I et forsøg på at "lege djævelens advokat" fokuserer forfatteren særligt på de ændringer, som Selvstyret har gennemført i de

¹ I forbindelse med offentliggørelse af strategien for 2014–2018 udtalte daværende råstofminister Jens-Erik Kirkegaard forventning om 1–2 store olieproje­kter hvert andet år og åbning af 3–5 miner i strategiperioden. I dag er den én lille aktiv mine, forhåbning om snarlig genåbning af én guldmine samt nogle få øvrige interessante projekter.

² De politiske forventninger, forhandlinger og den tidligere forvaltning beskrives nærmere i bl.a. Bianco (2019) og i Christiansen (2023).

³ Efterforskningshistorien og de aktuelle aktiviteter er nærmere beskrevet i Christiansen (2022, 2023) og Christiansen et al. (2024).

senere år, og som har forringet vilkår og skabt usikkerhed for industrien og investorer. Dette gælder særligt uranloven og den heraf afledte verserende voldgiftssag, og nu også retssag, mellem Selvstyret og licenshaver på Kvanefjeld (Kuannersuit) projektet men også signalerne ud fra retorikken fra politikere og embedsværk samt meningsdannere.

Kvanefjeld og Greenland Minerals

Kvanefjeldet er beliggende på få kilometers afstand af Narsaq i Sydgrønland. Geologisk set er Kvanefjeld en del af den verdensberømte alkaline Ilimaussaq intrusion, hvor der gennem mange årtier er gennemført detaljerede mineralogiske og petrologiske studier⁴.

I forhold til mineralefterforskning er Kvanefjeld bedst kendt for den tidlige uranefterforskning i statsligt regi, som var ganske omfattende i årtierne efter 2. verdenskrig.⁵ Denne efterforskning stoppede definitivt i starten af 1980'erne med Danmarks nej til atomkraft.

Forløbet fra Greenland Minerals, tidligere med navnet Greenland Minerals & Energy, nu med navnet Energy Transition Minerals, overtog Kvanefjeld licensen i 2007 til i dag har været langstrakt (se Tabel 1). Det kompliceres yderligere af, at der var fælles dansk-grønlandsk beslutningskompetence, da de fik tilladelsen, og at der siden er sket en del lovændringer efter indførelse af Selvstyre i Grønland og samtidig overtagelse af sagsområdet.

Greenland Minerals er et mindre mineralefterforskningsselskab med adresse i Perth (er ved at flytte til Melbourne og samtidig reducere staben) og er børsnoteret i Australien⁶. Blandt de vigtigste i ejerkredsen skal nævnes det kinesiske selskab Shenghe Resources Holding med 9.2% og en post i bestyrelsen. Shenghe, som også har ejerandele i andre vestlige projekter såsom Mountain Pass i USA og Nechalacho i Canada, havde oprindeligt 12½%. Netop den kinesiske indflydelse er af flere kilder nævnt som en yderligere problemstilling i forbindelse med udnyttelse af forekomsten⁷. Aktiekursen har svinget meget i de senere år, og der var

⁴ Der er publiceret flere hundrede artikler om Ilimaussaq, de bedste og nyeste oversigter findes i Sørensen (2001, 2006).

⁵ De bedste oversigter (på dansk) gives i Sørensen (2008) og Knudsen & Nielsen (2016), se også Christiansen (2023) i forhold til international politik. I regi af Atomenergikommisionen blev der boret ca. 10 km i årene 1958, 1962 og 1969 og gennemført prøvedrift (Christiansen 2022), (Christiansen et al. 2024).

⁶ Se <https://etransmin.com>. Da selskabet er børsnoteret, skal alle væsentlige informationer offentliggøres som ASX børsmeddelelser, hvilket bidrager til en ganske præcis historisk oversigt og en høj grad af transparens.

⁷ Kinesiske investeringer i Grønlands ressourcer diskuteres nærmere af Mortensen et al. (2017), Christiansen (2022, 2023), Andersson & Zeuthen (2024).

store kursfald i forbindelse med det grønlandske valg i 2021 og den senere vedtagelse af uranloven.

Udover den meget store ressource er projektet særligt attraktivt, da forekomsten efter grønlandske forhold er helt tæt på eksisterende infrastruktur: by, veje, havn som er åben året rundt, heliport, el og kommunikation, hvoraf en del dog skal udbygges ved start på minedrift.

Selskabet gennemførte et efter grønlandske forhold meget omfattende bore- og analyseprogram i 2007–2011⁸ og har efterfølgende udarbejdet og opdateret veldokumenterede resourceopgørelser, pre-feasibility og feasibility studier. Den hidtidige investering har været på mere end 130 mill. AUD. Set i global sammenhæng har Kvanefjeld en meget stor påvist ressource, jf. det australske klassifikationssystem JORC, på mere end 1000 Mt malm med 1.4% TREO. Den umiddelbart økonomiske rentable del (reserven) er på mere end 100 Mt. Der var en planlagt produktion på 5 690 t/a Nd-Pr oxyd, 270 t/a dysprosium, 44 t/a terbium samt udnyttelse af biprodukter som zink, fluor m.v.

I forhold til myndighedsbehandlingen skal særligt nævnes, at selskabet startede processen om udnyttelsestilladelse i 2013–2015 og formelt fremsendte ansøgning d. 17. juni 2019. I forhold til normal behandlingsprocedure for udnyttelsestilladelser var selskabet langt i forhold til udarbejdelse og høring af EIA/VVM (Environmental Impact Assessment/Vurdering af Virkninger på Miljøet og SIA/VSB (Social Impact Assessment/Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed) og udarbejdelse af hvidbog herom, da Selvstyret i sommeren 2022 egenhændigt valgte at stoppe processen af politiske årsager grundet den nye uranlov.

Da IA vandt valget d. 6. april 2021 efter en omfattende kampagne mod Kvanefjeldprojektet og indgik i en ny flertalskoalition med partiet Naleraq, gik lovarbejdet i gang ganske hurtigt og lovforslaget blev sendt i høring allerede d. 2. juli 2021. Trods mange indvendinger i høringsprocessen⁹ i sommeren 2021 blev loven vedtaget i Inatsisartut d. 9. november 2021 med stemmetallet 11–9 og med ikrafttræden ved 1. december 2021.

⁸ I perioden 2007–2011 borede selskabet 58 km, et af de største kerneboringsprogrammer i Grønlands efterforskningshistorie (Christiansen et al. 2024).

⁹ Alle hørings svar findes stadig (30. maj 2024) på høringsportalen:

https://naalakkersuisut.gl/Hoeringer/2021/07/0207_Uranimik-misissueqqaarnermut?sc_lang=da

Den nye uranlov

Den nye uranlov, formelt med navnet Inatsisartutlov nr. 20 af 1. december 2021 om forbud mod forundersøgelse, efterforskning og udnyttelse af uran mv., har været meget omdiskuteret. Loven er kort, fem paragraffer og på én side. Også bemærkningerne er relativt korte, 24 sider.

Loven fastslår i § 1, at *”forundersøgelse, efterforskning og udnyttelse af uran er ikke tilladt og at hvis forundersøgelse, efterforskning eller udnyttelse er rettet mod andet end uran, gælder bestemmelserne ikke, hvis det gennemsnitlige indhold af uran i den samlede ressource er under 100 ppm vægt”*. Desuden kan Naalakkersuisut fastsætte regler om, at forbuddet i § 1 også skal gælde for andre radioaktive grundstoffer end uran.

Loven udlægges som et direkte resultat af valgløfterne og ses af selskabet som en særlov rettet specifikt mod Kvanefjeldprojektet. Licenshaveren Greenland Minerals, nu under nyt navn Energy Transition Minerals, er principielt af den opfattelse, at loven ikke gælder for Kvanefjeldprojektet, da Inatsisartutloven kun finder anvendelse for tilladelser, som udstedes efter Inatsisartutlovens ikrafttræden og har derfor startet en voldgiftssag herom.

Der er flere formuleringer i lovbemærkningerne, som er vigtige i forhold til den verserende voldgiftssag og kommende retssag. Det gælder især i afsnit 4 om Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige, hvoraf det fremgår, at *”Forslaget kan potentielt forhindre realiseringen af fremtidige mineprojekter eller dele heraf, hvilket kan påvirke udviklingen af den offentlige økonomi, herunder påvirke fremtidige skatteindtægter”* og *”Det kan dog ikke udelukkes, at sådanne berørte rettighedshavere anlægger sag mod Selvstyret for på andet grundlag at opnå erstatning eller anden compensation.”* Det viser tydeligt, at råstofmyndighederne havde forudset, at et eller flere projekter ville stoppe, og at der kan opstå problemer med erstatningskrav. Problemstillingen om ekspropriation nævnes i bemærkninger til loven *”Forslaget er ikke en ekspropriationslov og hjemler derfor ikke ekspropriation af beskyttede ejendomsrettigheder. Der kan således ikke meddeles afslag på en tilladelse eller ske indskrænkning eller tilbagekaldelse af en tilladelse, såfremt dette konkret vurderes at udgøre et ekspropriativt indgreb i en af grundlovens § 73 beskyttet ejendom.”* Hvordan denne formulering, som kun fremgår af bemærkningerne men ikke af selve lovteksten, vil blive udlagt kan blive helt central i både voldgiftssagen og i en retssag.

Set fra et teknisk-geologisk syn er loven vanskelig at forvalte for myndighederne og problematisk at udlægges for licenshavere. De geologiske processer, som i mange forekomster har ført til højere indhold af vigtige råstoffer såsom sjældne jordartsmetaller, niob, tantal, fluor m.v., giver ofte også et højere indhold af uran og thorium. I mange tilfælde vil man dog først vide, om det gennemsnitlige uranindhold er over 100 ppm, når der er

gennemført et omfattende og omkostningstungt bore- og analyseprogram og der er defineret og dokumenteret en ressource i henhold til internationale standarder.

Problemstillingen om de 100 ppm kan på forhånd skræmme investorer eller føre til, at selskaber "snyder på vægten" og ikke analyser for uran og thorium, eller vælger ikke at offentliggøre alle resultater. Dette er uhensigtsmæssigt i forhold til håndtering af de reelle problemstillinger vedrørende strålingsbeskyttelse. Der vil altid være mindre mængder uran og thorium i forekomsterne og ofte et væsentligt højere indhold i mineralkoncentrater. Såvel myndigheder som selskaber skal derfor altid vide, hvad der lander af radioaktive elementer i tailings, i malmkoncentrater og evt. transporteres ud af Grønland, og hvad der slutteligt ender i affald efter kemisk processering til slutprodukter i det land, hvor dette måtte ske. I forhold til sådan vurdering af strålehygiejne er det dog ikke ppm indholdet som i sig selv er vigtigt, men strålniveauet i de forskellige dele af processen.

Det er ikke på nuværende begrænsede databaggrund muligt at dokumentere, præcist hvilke yderligere efterforskningsprojekter i Grønland, der kan blive berørt af loven. Kvanefjeld projektet var tydeligvis hovedmålet med loven, men det må forventes, at andre projekter kan blive trukket med. Foreløbigt har den store franske uranproducent Orano selv stoppet sin ikke særligt fremskredne uranefterforskning. Også en række sjældne jordarts- og niob/tantalprojekter, især i alkaline bjergarter og karbonatitter i Syd- og i Vestgrønland kan komme i konflikt med lovtæksten¹⁰. Dele af disse forekomster er karakteriseret af et endnu højere thorium indhold end Kvanefjeld. Af bemærkningerne til loven fremgår, at "såfremt forbuddet gøres gældende for andre radioaktive grundstoffer, kan Naalakkersuisut ligeledes fastsætte grænseværdier for disse. Samtidig iværksættes der en undersøgelse med henblik på at indføre et muligt forbud mod og fastlægge en grænseværdi for thorium". Indtil dette er sket, vil der være stor usikkerhed hos licenshavere, idet Selvstyret vilkårligt vil kunne vælge, hvilke projekter de vil stoppe og hvilke de vil lade fortsætte.

¹⁰ En række selskaber omtaler deres REE efterforskningsmål/ressourcer som havende lavt indhold af uran og thorium – underforstået langt lavere end de 100 ppm, men uden analytisk dokumentation herfor.

Problemstillingen om denne form for branding diskuteres af Bailleul (2022) og Nutall (2023). Det drejer sig bl.a. om Tanbreez (Kuannersuit/Kringlerne), Eclipse Minerals (Ivittut og Grønnedal), Stallion Resources (Motzfeldt Sø), og Neo Performance (Sarfartoq). I alle disse tilfælde er der i ældre geologisk litteratur og firmaprojekter dokumenteret mineraliseringer med højt uran eller thorium indhold i nærområdet, se bl.a. oversigt i Keulen et al. (2014).

Tabel 1

Simplificeret tidslinje for sagen Selvstyret versus Greenland Minerals (GGG:AX, siden november 2022 ETM:AX)

Tid	Begivenhed	Kommentar
2007	Greenland Minerals and Energy overtager en efterforskningsstilladelse fra Rimball (05/17, 05/28)	
2008, 2009, 2010, 2011	Nye borer, i alt ca. 58 km, et af de allerstørste efterforskningsprogrammer i Grønlands historie	
2011	Start Miljø- og Socioøkonomiske studier (EIA, SIA)	
December 2011	Tillæg til licensen om uran, som siden har stor betydning for både Selvstyrets og Greenland Minerals' argumentation	Helt centralt i voldgiftssagen
Oktober 2013	Inatsisartut besluttede at ophæve den da 25 år gamle "nul-tolerance politik/praksis" over for udvinding af uran og andre radioaktive mineraler med stemmetal 15-14	Helt centralt i voldgiftssagen
2013 – 2015	Public consultations about project, Terms of Reference. Godkendt af myndigheder	
Februar 2014	Vedtagelse af "Oil and Mineral Strategy 2014-2018", der beskriver processen med udredningsarbejde vedr. uran regelsæt og lovgivning	Helt centralt i voldgiftssagen
25. maj 2015	"Feasibility study" afsluttet, inkl. JORC-ressource opgørelse	
2013–2016	Udredningsarbejde mellem Danmark og Grønland om kompetencefordeling og formalia vedr. sikkerhedskontrol og eksport af uran. Aftaler blev indgået i januar 2016, Lov for Grønland om kontrol med den fredelige udnyttelse af nukleart materiale vedtaget af Folketinget d. 2.-3. juni 2016 efter godkendelse i Inatsisartut d. 25. maj 2016 med ikrafttræden 1. juli 2016	Helt centralt i voldgiftssagen
2016	"Updated feasibility study"	
17. juni 2019	Formel ansøgning om udnyttelsestilladelse	Helt centralt i voldgiftssagen
Juni 2019 – december 2020	Opdatering af EIA og SIA og start offentlig høringsproces	
18. februar 2021	Udskrivelse af valg i Grønland, stop for Kvanefjeld projektet er en helt central del af IA's valgkamp mens Siumut er mere tilbageholdende med udtalelser	
6. april 2021	Valg i Grønland, Siumut taber og en koalition af IA og Naleraq tager over med Mute B. Egede som landsstyreformand og Naaja H. Nathanielsen som råstofminister	
Sommer 2021	Høring om ny uranlov (udkast af 2. juli 2021), talrige kommentarer men uden væsentlige ændringer	
29. oktober 2021	GGG-svar på White Paper konsultation og Impact Benefit Agreement (IBA) til Råstofdepartementet	
9. november 2021	Det grønlandske parlament, Inatsisartut, vedtager uranloven med stemmetal 11–9	

Tid	Begivenhed	Kommentar
2. december 2021	Uranlov (No. 20) træder i kraft, nej til udnyttelse fra bjergarter/resourcer med mere end 100 ppm U	Helt centralt i Voldgiftssagen
december 2021 – februar 2022	Møder GGG og myndigheder	
23. marts 2022	GGG rejser voldgiftssag (33 sider)	
30. juni 2022	“Litigation funding” sikret gennem Woolridge Investments LLC (datterselskab af Burford Capital)	Vigtigt, da det giver GGG muskler til at føre sagen helt til ende
15. juli 2022	Råstofdepartementet fremsender høringsbrev med afslag om udnyttelsestilladelse til GGG (1 måneds svarfrist)	Helt centralt i voldgiftssagen
7. september 2022	Møde i voldgiftsretten	
6. december 2022	Råstofdepartementet godkender ansøgning om forlængelse af efterforskningsstilladelse for perioden 2023–2025	
20. december 2022	ETM fremsender tillæg til ansøgning om udnyttelsestilladelse, nu med en model hvor uran efterlades i tailings, fastholder dog også den oprindelige ansøgning	
17. februar 2023	ETM svarer formelt på den grønlandske regerings udkast til beslutning	
1. juni 2023	Råstofforvaltningen giver formelt afslag på ansøgning fra 2019	Helt centralt i voldgiftssagen
19. juli 2023	ETM udsender børsmeddelelse og afleverer klageskrift med detaljeret dokumentation (517 sider – og referencer til omfattende yderligere materiale) og et muligt krav på 76 milliarder i en senere fase i voldgiftssagen	Pt. det vigtigste dokument i voldgiftssagen
3. august 2023	Råstofdepartementet fremsender høringsbrev med afslag om revideret udnyttelsestilladelse til GGG (14 dages svarfrist)	Helt centralt i voldgiftssagen
1. september 2023	ETM fremsender svar på høringsbrev	Helt centralt i voldgiftssagen
7. september 2023	Råstofdepartementet fremsender formelt afslag om revideret udnyttelsestilladelse til GGG. Afgørelsen kan indbringes for en grønlandsk domstol indenfor ét år. (pressemeldelse d. 11.9, ASX børsmeldelse d. 12.9 2023, offentliggørelse af afslag på både grønlandsk, dansk og engelsk d. 18.9)	Dette kan føre til en første retssag parallelt med selve voldgiftssagen
2. november 2023	ETM udsender børsmeddelelse med opdatering og forventning om tidsforløb	
9. november 2023	Spørgsmål fra Revisionsudvalg til Naaja H. Nathanielsen om, hvorvidt Inatsisartut havde alle relevante oplysninger før vedtagelse af uranloven ¹¹	

¹¹ I Sermitsiaq’s netudgave d. 27. november 2023 fremgår, at Kammeradvokaten (Advokatfirmaet Poul Schmith) udarbejdede en vurdering til IA allerede før valget. Denne vurdering er stadig fortrolig, end ikke

Tid	Begivenhed	Kommentar
23. december 2023	Pressemeddelelse om svar fra Kammeradvokat og Selvstyret til voldgiftsretten, men kun om kompetence ¹²	Essentielt for videre proces og tidsforløb
Maj 2023	ETM stævner Selvstyret i forbindelse med afslag på begge udnyttelsestilladelser fra hhv. 1. juni og 7. september 2023 ¹³	Start på et nyt juridisk forløb
25. juni 2024	Mundtlig høring i voldgiftsretten om kompetence (bifurcation)	Helt centralt i voldgiftssagen
2024–2026	Der forventes et langvarigt forløb. ETM forventer jf. ASX børsmmeddelelser først afklaring i 2025 eller senere.	

Voldgiftssag

Parallelt med sagsbehandlingen om udnyttelsestilladelse var der i perioder en del medieopmærksomhed, først under valgkampen i 2021, derefter i forbindelse med behandling og vedtagelse af uranloven, ved start på voldgiftssagen og senere i forbindelse med mulig størrelse af et erstatningskrav og det formelle afslag på ansøgning om udnyttelsestilladelse. Da selskabet d. 19. juli 2023 fremlagde sit klageskrift til voldgiftsretten og fremkom med en foreløbig opgørelse over hidtidige og kommende tab, og dermed størrelsesordenen af et evt. senere erstatningskrav, nåede sagen frem til forsiderne af de fleste danske og grønlandske medier.

Selskabet valgte på baggrund af uranloven og åbenbart vanskelige forhandlinger med råstofmyndighederne – i henhold til hvad der er beskrevet i standardvilkårenes § 20 at indbringe dette for en voldgiftsret i Danmark i marts 2022. Dette er den eneste tvistløsningsmodel og med det formål, at “eventuelle tvister kan afgøres hurtigt og af personer med særlig ekspertise på området”.

Inatsisartut udvalg har fået adgang hertil i forbindelse med lovgivningsprocessen. Kammeradvokaten overtog efterfølgende rådgivningsopgaven fra det advokatfirma, som gennem mange år havde haft opgaven for Råstofdepartementet. Det vides ikke, i hvilket omfang Kammeradvokaten har bidraget til selve udarbejdelsen af uranloven.

¹² Greenland Minerals havde en kort status ASX børsmmeddelelse herom d. 10. januar 2024 og “trading halt” fra d. 17.1 2024 i forbindelse med voldgiftsrettens krav om økonomisk garanti for juridiske omkostninger. Hverken Selvstyret eller den danske stat har selv offentliggjort deres respektive svar, som begge er udarbejdet af Kammeradvokaten, men efter aktindsigt har miljøorganisationen NOAH offentliggjort begge svar d. 1. februar 2024. Begge klagesvarskrifter er omfattende på hhv. 174 og 36 sider.

¹³ Jf. pressemeddelelse fra Naalaakersuisut d. 24. maj 2024 og børsmmeddelelse fra ETM d. 27. maj 2024. Selve stævningen er endnu ikke offentliggjort.

Det fremgik tydeligt af selskabets ASX børsmeddelelser og klageskrift, at der potentielt ville følge et meget stort erstatningskrav ved en højere retsinstant, hvis det vurderes, at der er tale om ekspropriation.

Selvstyret gav formelt afslag på 2019-ansøgningen om udnyttelsestilladelse d. 1. juni 2023. Et langt afslag (ca. 30 sider) med masser af citater fra love, licenstekster, korrespondance og § 36/37 spørgsmål og svar i Inatsisartut. Det er et ganske omfattende – men langt fra komplet – materiale, der tydeligvis selektivt refereres til men med hovedfokus på selve uranloven og et tillæg til licensen fra december 2011.¹⁴ Afslaget er i følge selskabet i stort omfang magen til det udkast fra 22. juni 2022, bortset fra at Selvstyret havde rettet en række bevidst og meget kritiske fejlцитater, som selskabet gjorde indsigelse imod.¹⁵

Selskabet fremsendte sit klageskrift til voldgiftsretten d. 19. juli 2023. Samtidig blev der offentliggjort et 10 siders oversigt som en børsmeddelelse d. 20. juli 2023 og en oversættelse til dansk. Interesserede kunne samtidig bede selskabet om en kopi af klageskriftet, som er på 517 sider. Klageskriftet er meget omfattende og systematisk opbygget i forhold til de tre hovedpåstande – (1) ret til en udnyttelsestilladelse, (2) anerkendelse af, at uranloven ikke gælder for selskabets tilladelser, og (3) anerkendelse af, at Selvstyret har tilsidesat selskabets rettigheder og berettigede forventning. Der præsenteres en systematisk tidslinie af sagsforløbet. Påstand 4 om krav på erstatning er udskilt til en senere fase af voldgiftssagen, hvis dette måtte blive nødvendigt. Selskabet skriver, at der muligvis kan opnås en mindelig løsning, såfremt påstande 1–3 følges af voldgiftsretten.

Samtidig gennemgås i klageskriftet forskellig lovgivning og med bemærkninger om baggrunden herfor, licenstekster og procedurer. Dette sker med baggrund på uddrag af korrespondance, vidneerklæringer fra nuværende og tidligere medarbejdere samt udtalelser fra eksperter (to danske juridiske professorer, konsulenter fra store anerkendte konsulenthuse og andre eksperter).

Klageskriftet er velgennemarbejdet og giver detaljerede beskrivelser af sagsforløb, aftaler, lovgivning og regler, og refererer til ikke mindre end 1900 dokumentbeviser. Klageskriftet er udarbejdet af 9 navngivne personer fra det danske advokatfirma Plesner og 13 navngivne personer fra det britiske advokatfirma Clifford Chance.

¹⁴ Afslaget, der er dateret d. 1. juni 2023, blev offentliggjort på Naalakkersuisut hjemmesiden d. 9. juni 2023.

¹⁵ Disse fremgår af afsnit 847–849 i klageskriftet.

Selskabet bruger også en del afsnit på at beskrive et tillæg fra december 2011 vedrørende uran og regeringens ret til at afvise en udnyttelsestilladelse vedrørende uran, både baggrunden herfor og forhandlingerne, der førte til dets tilblivelse, og hvorfor det ikke blevet fjernet senere ved licensforlængelser. Selskabet er af den opfattelse, at det pågældende tillæg var af midlertidig karakter, indtil nul-toleransen blev ophævet og den nødvendige lovgivning og regelsæt om uran blev vedtaget og implementeret i Grønland og Danmark. Det var en form for sikkerhed mod erstatningskrav for Selvstyret, hvis der gik noget galt i denne langvarige og politisk følsomme proces i både Grønland og Danmark, men hvor selskabet samtidig kunne sikre yderligere finansiering og fremdrift af projektet. I øvrigt er selskabet nu af den opfattelse, jf. input fra de to juridiske professorer i Danmark, at tillægget i sig selv er ugyldigt, da det har til formål at omgå konkrete bestemmelser i råstofloven.

Om end formuleret på formfuldendt engelsk, er der påfaldende meget hård personlig kritik af de grønlandske myndigheder og disses rådgivere, de grønlandske politikere samt miljøgrupper med tæt relation til politikere. Dette gør det givetvis sværere at finde fremtidige modeller for forlig. De mange eksempler på manglende svar fra departementschef og sagsbehandlere, korte frister for selskabet og lange ventetider på svar, tegner et dårligt billede af de grønlandske råstof- og miljømyndigheder. Det svarer i øvrigt til, hvad mange andre selskaber og erhvervsorganisationer har kritiseret gennem de senere år.¹⁶ At dømme ud fra retorikken er der ingen tvivl om, at selskabet føler sig endog meget dårligt behandlet af de grønlandske politikere og embedsmænd, men det gavner næppe sagen eller muligheden for forlig at pensle detaljer ud. Det er i skandinavisk sammenhæng sjældent, at man på tryk ser specifikke bemærkninger om trusler, manglende sikkerhed for egne medarbejdere, brud på normal forvaltningspraksis, herunder pligten til at handle loyalt og i god tro under dansk ret, og ganske bemærkelsesværdigt nævnes også aggressiv fremfærd af Naalakkersuisut i forbindelse med start på voldgiftssagen uden det dog er klart, hvad der menes hermed.

Helt som forventet har det meget store potentielle erstatningskrav på 76 milliarder kroner¹⁷ nået frem til mediernes forsider, og dermed også skabt politisk diskussion i både Grønland og Danmark. Det er ikke nogen let øvelse at omregne 37 års forventede omkostninger og indtægter om til nutidsværdi. Selskabet har valgt at anvende eksperter fra internationalt

¹⁶ Der har været kritik fra andre selskaber og organisationer, og det kan være årsag til, at Grønland i de senere år er faldet stærkt på det såkaldte Fraser Indeks over investorvenlige lande i forhold til minedrift..

¹⁷ Senere er tallet 82 milliarder kroner nævnt i Børsen d. 18. november 2023.

anerkendte konsulenthuse; hvad angår etablering og drift af minen samt lokal koncentrer og processering drejer det sig om SLR Consulting. Hvad angår markedstendenser og forventet prisudvikling for de enkelte sjældne jordartsmetaller anvendes Adamas, der nok har verdens bedste eksperter på dette område. Detaljerne i beregningerne fremgår ikke af klageskriftet; der henvises i stedet til bagvedliggende rapporter og vidneudsagn. Det vil være en svær opgave for Selvstyret og Kammeradvokaten at finde tilsvarende modeksperter, hvorfor de i det videre forløb kan blive tvungen til en anden juridisk strategi.

Set udefra – og uden fuld adgang til alle sagsakter og al korrespondance – kan man kun forholde sig til de overordnede og mere principielle spørgsmål rejst i klageskriftet vellvidende, at der kan være detaljer i korrespondancen mellem myndigheder og selskabet, som man ikke kan vurdere den fulde juridiske betydning af. Netop det at love, regelsæt og vilkår er ændret talrige gange gennem det lange efterforskningsforløb, giver yderligere vanskeligheder i forbindelse med analysen, og givetvis også for voldgiftsretten og senere retsinstanser. Netop usikkerheden om, hvad der skete aftalemæssigt i perioden efter ophævelsen af nul-tolerancen i oktober 2013¹⁸ og hvor Danmark og Grønland efterfølgende havde en lang proces fra februar 2013 til januar 2016, hvor kompetencefordeling vedr. sikkerhedskontrol og eksport af uran skulle udredes.¹⁹

Selvstyret forberedte muligheden for produktion af uran som hoved- eller biprodukt. I "Oil and Mineral Strategy 2014–2018"²⁰, der blev offentliggjort af Naalakkarsuisut i februar 2014 skrives helt specifikt herom på side 41: *"The preparations involved in establishing the regulatory framework and setting up the required administrative systems and procedures are expected to be completed in early 2016. A licence to extract uranium or other radioactive elements will not be granted until the rules, regulations and administrative systems and procedures are in place."* Dette skete så i 2016 med aftaler, regler og lovgivning i både Danmark og Grønland.

¹⁸ Der hersker nogen tvivl om, hvornår og hvordan nultolerance begrebet er opstået og indført som praksis, se Vestergaard & Thomasen (2016) for nærmere diskussion. Der synes dog ikke at være en sammenhæng med konkret lovgivning.

¹⁹ Mange detaljer om uran, processer samt internationale regler og konventioner af betydning for Grønland findes i Naalakkarsuisut & Regeringen (2013), Kalvig *et al.* (2014, 2015), Keulen *et al.* (2014), Vestergaard (2015) og Vestergaard & Thomasen (2015). Uranhistorikken i Grønland er glimrende beskrevet af Sørensen (2008) og Knudsen & Nielsen (2016). De lovgivningsmæssige, konventionsmæssige og kompetencemæssige problemstillinger vedr. uran mellem Grønland og Danmark diskuteres nærmere af Spiermann (2016) og Fleth-Barten & Mortensen (2018). Den politiske del diskuteres bl.a. af Bailleul (2022) og Nutall (2023).

²⁰ Se: https://www.arctictoday.com/wp-content/uploads/2018/09/Greenland-oil-and-mineral-strategy-2014-2018_ENG.pdf

I Strategien nævnes Kvanefjeld projektet specifikt under strategiske prioriteringer sammen ny lovgivning og rammebetingelser for eksport kontrol af radioaktive materialer og implementering af IAEA "safeguards". Tilsvarende anbefales en royalty på uran 5%; den blev implementeret og figurerer i øvrigt stadig på myndighedernes hjemmeside i sommeren 2024. Det fremgår desuden, at der indrapporteres løbende til den såkaldte "Red book", der udarbejdes med få års mellemrum af NEA og IAEA²¹.

Netop den langvarige sagsbehandling om regelsæt og lovgivning forsinkede den indledende høringsproces, finansiering og fremsendelse af ansøgning om udnyttelsestilladelse i flere år ifølge selskabet. Selskabet mener at have en berettiget forventning om på baggrund af lovgivning m.v. at kunne starte produktion med uran som biprodukt; dette har de selv meldt ud i talrige præsentationer, rapporter og ASX børsmeddelelser – og enten med reel eller stiltiende accept fra Selvstyret.

Hvad der i øvrigt er signaleret fra skiftende grønlandske regeringer eller aftalt konkret med råstofmyndigheden i denne periode, er dog langt fra klart. Det er dog alligevel overraskende, at der faktisk gik flere år fra, at alle formalia om uran minedrift og eksport var på plads, inden selskabet formelt afleverede sin ansøgning om udnyttelse. Hvorvidt dette skyldes problemer med finansiering, intern langsommelighed hos selskabet eller ændret administration efter minister- og departementschefskifte i 2015 eller langsommelig sagsbehandling fra miljømyndighedernes vides ikke. Ud fra medieomtale virker det som om, der har været dårlige relationer mellem minister/departementschef og licenshaver allerede i 2016 om kinesiske aktieoptioner og aftaler internt i selskabet²². Dette ville ellers typisk være noget, som blev diskuteret mellem parterne, når selskabet havde søgt en udnyttelsestilladelse – eller noget som krævede en konkret myndighedsgodkendelse ved et aktuelt ejerskifte, ikke et emne for en diskussion i medierne.

Det bliver af stor betydning at se, hvorledes voldgiftsretten og en senere retsinstans i Grønland og/eller Danmark vurderer det retskrav, som licenshaver mener at have til at få en udnyttelsestilladelse. Selskabet mener allerede at have opfyldt betingelserne for at kunne starte minedrift med bekræftelse fra Selvstyret allerede i april 2020²³; yderligere

²¹ Se seneste udgave i NEA (2023).

²² Artikler i Sermitsiaq 2016 nr. 41 og 42.

²³ Ifølge Klageskriftet skulle råstofmyndigheden allerede d. 22. april 2020 have anerkendt, at forekomsten/ressourcen er dokumenteret (16 oxider og et metal, inkl. uran), og at man derved lever op til § 16 i Råstofloven og § 14 i tilhørende Standardvilkår om ret til en Udnyttelsestilladelse.

sagsbehandling handlede ifølge selskabet "kun" om, hvordan minedriften starter og gennemføres i praksis og med hvilke særlige krav til miljø.

I første omgang må voldgiftsretten tage stilling til, om de vil vurdere sagen, idet Selvstyret har gjort indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence til at behandle sagen²⁴.

Twistløsningsmodellen med voldgift er inspireret af den danske undergrundslov og blev introduceret i Råstofloven fra 1991 (§29). Dette er gentaget i Selvstyrets Råstoflov fra 2009 (§90) og det fremgår af bemærkningerne, at bestemmelsen tager sigte på at sikre, at "eventuelle tvister kan afgøres hurtigt og af personer med særlig ekspertise på området".

Voldgiftsprocessen er nærmere beskrevet i licenstekster og standardvilkår²⁵, hvoraf det fremgår, at "*Afgørelser, som efter indholdet af tilladelsen beror på Landsstyrets eller RD's skøn eller bestemmelse, er ikke underlagt voldgift. Denne bestemmelse afskærer ikke almindelig prøvelse ved danske domstole*" og at "*I alle andre tilfælde afgøres en tvist mellem Landsstyret og rettighedshaveren, der udspringer af tilladelsen, endeligt af en voldgiftsret*"²⁶. De tilsvarende formuleringer på engelsk er "*discretion or order of*" eller "*judgement or resolve of*"²⁷.

Et stort, og indtil videre ubesvaret spørgsmål, er således, hvor skillelinjen går mellem, hvilke tvister en voldgiftsret kan tage stilling til og hvilke der må gå direkte til en retssag, og i den forbindelse hvad licenshaveren konkret har bedt voldgiftsretten tage stilling til og hvornår. Voldgiftssagen blev rejst længe før, at selskabet formelt fik afslag på sin første ansøgning om udnyttelsestilladelse.

I svaret på selskabets klageskrift har Selvstyret og Kammeradvokaten ifølge pressemeddelelse herom i december 2023 gentaget sin holdning om voldgiftsrettens kompetence og er kun i begrænset omfang gået ind i en detaljeret diskussion om retskrav, lovgivning og erstatning. Dette har stor betydning for den videre proces og tidsplanen. I og med, at voldgiftsretten allerede er etableret og at der blev sat tidsfrister for klageskrift og

²⁴ Synspunktet gentages i Selvstyrets Pressemeddelelse d. 23. december 2023.

²⁵ Nyeste standardvilkår er fra 25. juni 2013, de oprindelige fra 16. november 1998 med ændringer d. 25. juni og 10. september 2010.

²⁶ Twistløsningsmodellen, og forskelle mellem danske og grønlandske principper herfor, er nærmere diskuteret i artikler af Petersen & Ulfbeck (2016), Ulfbeck et al. (2015) og Mortensen et al. (2017) uden dog at give et éntydigt svar på, hvordan begreberne defineres, og hvad der reelt kan afgøres ved voldgift – og hvad der ikke kan. Der synes ikke umiddelbart at være relevante sager, som har dannet præcedens.

²⁷ Disse formuleringer har været anvendt i teksten engelsksprogede udnyttelsestilladelser, det er den første som står i nyeste standardvilkår.

frist for forsvarsskrift, samt stillet krav om deponering af beløb til at dække sagsomkostninger, virker det som om voldgiftsretten venter med at tage stilling til spørgsmålet om hel eller delvis kompetence (det såkaldte "bifurcation issue"), indtil de har gennemgået sagen i detalje²⁸.

Selvom selskabet får helt eller delvist medhold i voldgiftsretten er det uklart, hvilke implikationer dette vil få i forhold til spørgsmål om ekspropriationslovgivning²⁹ og helt principielle rettigheder i grundloven. Også spørgsmålet, om der er tale om en særlov rettet mod selskabet (også kaldet singulær lovgivning eller enkeltsagslovning), er helt principielt. Derudover er hovedspørgsmålet, om loven kan virke med tilbagevirkende kraft.

Hvad helt eller delvist medhold i voldgiftsretten så reelt vil betyde i forhold til videre sagsbehandling om mulig minedrift ved Kvanefjeld – men uden uranproduktion, eller størrelsen af et erstatningskrav, hvis der aldrig kommer en mine, vil sikkert være uklart i mange år endnu og kan meget vel først blive afgjort af en højere retsinstans.

Hvad der end sker, står selskabet dog svækket, hvis de skal ud at lånefinansiere et projekt i Grønland. Der er sikkert en del store institutionelle såvel som private investorer, som vil analysere sig frem til, at der er for høj risiko pga. den befolkningsmæssige modstand og de tydeligvis dårlige relationer mellem selskabet og råstofmyndigheden i Grønland. Man må derfor forvente, at selskabet – til trods for hvad de har signaleret i medierne – reelt har størst interesse i en stor erstatning, som kan finansiere efterforskning i andre lande med en mere positiv holdning til minedrift. Dette understreges af, at selskabet d. 30. juni 2022 indgik en såkaldt "Ligation Funding" aftale med Woolridge Investments, som dækker de juridiske omkostninger, mod at få en "pæn del" af gevinsten. Selve formelen for omkostninger og indtægter er ikke offentligt kendt³⁰. Det understreger, at selv om Greenland Minerals er et såkaldt juniorselskab, så er Selvstyret oppe mod en ressourcestærk modstander, der har udarbejdet et omfattende og gennemarbejdet klageskrift, som også må formodes at have givet baggrund for stævningen.

²⁸ Denne proces blev forsinket, da et af Voldgiftsrettens medlemmer tidligere højesteretspræsident Poul Sjøgaard døde i september 2023, hvorefter en anden tidligere højesteretspræsident Thomas Rørdam blev nomineret.

²⁹ De særlige forhold om ekspropriation i Grønland gennemgås af advokatfirmaet Horten, se: <https://www.horten.dk/viden/artikler2020/ekspropriation-i-groenland>

³⁰ Ifølge Martin Breums artikel i Weekendavisen d. 13. oktober 2023 baseret på interview med selskabets kommercielle direktør Garry Frere, kan der ikke oplyses detaljer om aftalen. Selvstyret har forsøgt at få adgang hertil gennem voldgiftsretten men har fået afslag herpå jf. ASX børsmeddelelse fra ETM d. 18. januar 2024.

Foreløbigt har selskabet fået én og søgt fire nye efterforskningslicenser i Villarubas, Spanien, som er under endelig godkendelse, i alle tilfælde efter det vigtige batterimetallitium sammen med andre metaller såsom tin, wolfram, niob og tantal. Der er allerede gennemført de første geofysiske undersøgelser og planer om boresæson to i 2024. Selskabet har ligeledes overtaget to efterforskningstilladelser, Solo Lithium Project og Good Setting Lithium Project, i James Bay regionen, Quebec, Canada. Dette understreger, at selskabet trods voldgiftssagen fortsætter med internationale efterforskningsaktiviteter og diversificerer ved at investere i lande med tradition for minedrift og med attraktive vilkår.

Den parallelle sag: London Mining Greenland versus Grønlands Selvstyre

Parallelt med Greenland Minerals sagen kører der en ny sag, hvor London Mining Greenland (LMG) d. 15. november 2022 har stævnet Grønlands Selvstyre for uberettiget at give afslag på fristforlængelser og dermed har frataget firmaet udnyttelsestilladelse 2013/31.

Kammeradvokaten har på Selvstyrets vegne d. 1. maj 2023 afvist alle påstande.

Processkrifterne blev først offentliggjort i april 2024³¹, formentligt efter at Sermitsiaq havde søgt aktindsigt. Ifølge Sermitsiaq forventes sagen først behandlet af retten i Nuuk i januar 2025.

Essensen af denne sag handler primært om tidsfrister for aflevering af udnyttelses- og nedlukningsplan og forlængelser heraf i en periode med ejerskifte, en mindre del af sikkerhedsstillelsen (de sidste 1.5 mio. kr. ud af i alt 7.5 mio. kr.), lave råstofpriser og force majeure i forbindelse med COVID-19 foranstaltninger i Kina og Grønland. LMG har i første omgang kun stillet krav om erstatning for de udgifter, som de har afholdt (ca. 20 mio. kr.), og frigivelse af sikkerhedsdepotet, men forbeholder sig retten til også at stille krav om de tab, som firmaet kunne gå glip af i fremtiden.

De to sager synes ikke umiddelbart at have noget med hinanden at gøre og er helt forskellige af natur, udover at begge udtrykker kritik af råstofmyndighederne for langsommelighed og manglende "lighed for loven" i forvaltningen.

Det må dog være vanskeligt og dyrt for en lille råstofadministration at have flere sager kørende samtidig. Samtidig er man oppe mod nogle af de advokathuse med størst

³¹ Stævning og svarskrift, men ikke de hundredvis af bilag, blev offentliggjort på Naalakkersuisut hjemmesiden d. 4. april 2024. Sermitsiaq har en artikel om sagen d. 5. april 2024.

Grønlands-erfaring såsom Plesner, Horten og Nuna Advokater, mens Kammeradvokaten først er blevet hovedrådgiver for Naalakkersuisut, efter at IA kom til magten.

Retorikken

Over en årrække har forskellige miljøbevægelser – ofte koordineret i Danmark eller internationalt – fået større indflydelse i Grønland og de synes at have tætte relationer til embedsværk/rådgivere og til mange forskere og meningsdannere. Dette har gennem langvarige høringsprocesser og lobbyisme ført til ændrede regelsæt, som næsten altid har gjort det sværere og væsentligt dyrere for industrien at operere, nok mest tydeligt på olieområdet³².

Samtidig ser man en meget hård retorik i forbindelse med høringssvar, medieudtalelser og borgermøder, selvfølgelig mest markant ved Kvanefjeld sagsbehandlingen³³. Det virker som om, der har bredt sig en opfattelse af, at høringer om miljøforhold og social bæredygtighed kan bruges til at stoppe projekter eller firmaer, som man ikke synes om, uden at tage hensyn til at industrien faktisk er blevet inviteret til at investere og også har retskrav i forhold til de licenser, som de har fået tildelt og investeret ud fra. Høringsprocessen har som udgangspunkt til formål til at forbedre projekterne i både industriens og lokalbefolkningens interesse. En konstruktiv dialog ville ofte kunne føre til justeringer, både af infrastruktur og behov for arbejdspladser. Det kunne givetvis også have været tilfældet ved Kvanefjeld projektet, hvor man måske kunne have fundet andre både midlertidige og langsigtede løsninger på det omdiskuterede tailings-depot.

Flere udtalelser om Kvanefjeld sagen fra politikere og embedsmænd har haft en karakter, som kunne have indflydelse på både voldgiftssagen og efterfølgende retssager.³⁴ I mange

³² Denne problemstilling diskuteres nærmere i Christiansen (2021), bl.a. på baggrund af samtaler med tidligere medarbejdere hos de involverede olieselskaber.

³³ De vidt forskellige holdninger om uran og minedrift mellem befolkningsgrupper, politikere og forskergrupper fremgår af en del videnskabelige artikler, f.eks. Bjørst (2016, 2017), Bjørst et al. (2022), Johnstone (2020), Pelaudeix et al. (2020), Sejersen (2019).

³⁴ Det er særligt bemærkelsesværdigt, at Mute B. Egede d. 25. december 2021 udtaler "genindførelsen af nul-tolerancen som en vigtig sejr" og "at sagen betød noget helt særligt for ham, fordi han selv kommer fra Narsaq" ... "jeg blev meget rørt". Det er interessant, at Naaja H. Nathanielsen d. 25. marts 2022 i Sermitsiaq, udtrykker at "hvis et krav om erstatning skal behandles, skal det foregå i grønlandsk retssal under grønlandsk lov" til trods for, at der både i licenstekst og i standardvilkår beskrives, hvordan tvister løses. I Børsen d. 27. december 2023 bruger Naaja H. Nathanielsen er meget kraftigt sprogbrug: "Det er et hypotetisk tal, en

andre politiske systemer ville man nok vælge “ikke at have nogen kommentarer”, før sagen var afsluttet.

At Selvstyret meget hurtigt efter modtagelse af klageskriftet fremsender udkast til afslag på selskabets reviderede ansøgning om udnyttelsestilladelse fra december 2022 (uden uranproduktion) var af stor betydning for den videre proces og førte til yderligere eskalering af konflikten³⁵. Mindre end én uge efter at selskabet havde kommenteret udkastet, fremsendte Selvstyret endeligt afslag d. 7. september 2023, og har efterfølgende med kort varsel valgt at afholde borgermøder i Sydgrønland i weekenden 15.–17. september³⁶. Dette hastværk virker ganske besynderligt, da man næppe har haft tid til at lægge en juridisk strategi. Det er samtidig stærkt politiserende i forhold til den verserende voldgiftssag, idet selskabet kun havde ét år til at gøre indsigelse mod de to afslag på ansøgning om udnyttelsestilladelse ved en grønlandsk retsinstans, det vil sige frister i juni og september 2024.

Også i forbindelse med stævningen kom Naaja H. Nathanielsen med bemærkelsesværdige udtalelser om Greenland Minerals, der bl.a. beskyldes for “komplet mangel på indsigt i den lov og det land, de opponerer imod”, at det er “meningsløst og tåbeligt, og at omfatte Inatsisartut vidner om en grundlæggende mangel på forståelse af magtens tredeling”, og at formålet er “skabe uro og pålægge institutioner, uden relevans for sagen, en økonomisk og administrativ byrde”.

Det understreges politisk, at det er en sag, som Grønland selv håndterer, og at hverken voldgift eller retssager bør ske i Danmark uafhængigt af, hvad der er formuleret i standardvilkår. Mange af formuleringerne i medierne virker primært, som om de er rettet mod egne kernevælgere, uden den store forståelse for, hvor skadelige de kan virke overfor både danske og udenlandske investorer, og at det helt konkret gør det sværere at finde et pragmatisk kompromis. Retorikken i sig selv understreger de mange politiske og følelsesmæssige elementer i sagen.

skræmmekampagne. På intet tidspunkt har man dokumenteret for mig, hvor det tal kommer fra. Det er en tivolisering af, hvad minedrift i Grønland kan betyde. Deres fantasibillioner er slet ikke et narrativ, jeg vil ind i”.

³⁵ Det endelige afslag dateret d. 8. september 2023 blev offentliggjort af Selvstyret d. 18. september 2023. Selvstyret valgte at udsende en pressemeddelelse, inden Selskabet havde haft mulighed for at komme med en ASX børsmeddelelse. Selskabet vil formelt altid være forpligtet til at offentliggøre i en børsmeddelelse, at man har fået et afslag, men ikke nødvendigvis selve teksten. Selskabet valgte at offentliggøre sit ganske kritiske svar til høringsbrevet.

³⁶ Sermitsiaq d. 18. september 2023.

Som nævnt tidligere er der også meget hård retorik og kritik af enkeltpersoner i klageskriftet fra Greenland Minerals. I svaret fra Kammeradvokaten til voldgiftsretten d. 20. december 2023 anvendes tilsvarende også en meget hård retorik, som går langt ud normale juridiske formuleringer, f.eks. ord som misbrug, "vidtløftiggøre sagen i et helt ekstraordinært og unødvendigt omfang" og med beskyldning om at ville "fordyre og forsinke dens afslutning" og "at forsøge at lægge et (utilbørligt) pres på Selvstyret".

Selskabet svarer indirekte herpå d. 27. maj 2024, hvor man beder om suspension af retssagen, indtil voldgiftssagen er afklaret, og at sagen bør gå direkte til en højere retsinstans, så der kan spares tid og omkostninger.³⁷ Der rejses kun én retssag dækkende begge de to afslag på ansøgning om udnyttelsestilladelse.

Mens de mange juridiske formuleringer som forventet tydeligvis fortolkes vidt forskelligt af parterne, er der f.eks. i svaret fra dansk side påfaldende mange faktuelle fejl om, hvorledes man beskriver, at Danmark ingen indflydelse havde i perioden 1998–2009 og kun var et gummistempel. I praksis havde Fællesrådet for Mineralske Råstoffer en ganske omfattende sagsbehandling³⁸, og med dansk vetoet og komplicerede modeller for deling af evt. indtægter.

Konklusion

Kvanefjeld sagsforløbet har afsløret en dyb politisk og befolkningsmæssig uenighed i Grønland om mineraludnyttelse, og måden af håndtere dette på vil givetvis bidrage til en fortælling om stor investeringsmæssig risiko. Situationen kan ændre sig, hvis den nuværende koalition ikke holder, og der evt. udskrives nyvalg³⁹. Selv ved et kommende ordinært valg i

³⁷ Detaljerne kendes ikke, kun børsmeddelelsen. Selvom der overlap mellem, hvad der behandles i voldgiftssagen og i en retssag, er der også store forskelle, da voldgiftssagen omhandler principielle forhold rejst før selve afslagene på ansøgningerne om udnyttelsestilladelse.

³⁸ Se nærmere beskrivelse i Christiansen (2023), bl.a. baseret på interviews med tidligere formænd for Fællesrådet for Mineralske Råstoffer (Lars Emil Johansen, Christian Mejdahl, Kim Andersen) og erfarne politikere (Frank Jensen, Poul Nielson). Forfatteren har selv i stort omfang med kollegaer og samarbejdspartnere deltaget i sagsbehandling og bidrag til fællesrådsdokumenter i den konkrete periode fra 1998 til 2009.

³⁹ Dette synes så mindre sandsynligt, da Erik Jensen blev genvalgt som formand for Siumut d. 30. juli 2023. I tillægget til koalitionsaftalen angives, at råstofområdet er vigtigt, men der lægges ikke op til ændringer for investorer, kun til forhandling med Danmark om Selvstyreloven og de begrænsninger, den giver på sagsområdet. Nævnes i Sermitsiaq d. 27. september 2023.

starten af 2025 vil der næppe være juridisk afklaring af sagen. Der har været påfaldende stilhed hos koalitionspartneren Siumut om uranloven og voldgiftssagen.

Trods en mangeårig målsætning om, at eventuelle tvister mellem myndigheder og licenshavere bør afgøres hurtigt og af personer med særlig ekspertise på området, sker der præcist det modsatte, foreløbigt er der gået mere end to år. Der kan forventes et langvarigt juridisk forløb om Kvanefjeld projektet med først voldgiftssag, derefter efterfølgende retssag, og formentligt også med ankesager og alt sammen parallelt med flere valgkampe i Grønland. Det vil præge grønlandsk politik i mange åre fremover.

I løbet af denne proces vil der blive diskuteret – og formentligt også afklaret – en række helt principielle juridiske forhold om tvistløsningsmodeller, om retskrav til udnyttelsestilladelse herunder om det har karakter af ekspropriation, singulær lovgivning, herunder om Inatsisartutloven strider mod grundloven samt helt generelt forholdet mellem grønlandske og danske love og retsinstanter.

Hvad dette så vil betyde for evt. fremtidig minedrift ved Kvanefjeld er svært at gætte på. Vil en afklaring føre til fornyet sagsbehandling om udnyttelsestilladelse, hvorved der stadig kan komme en mine? Hvis ikke, vil selskabet så få en erstatning, og hvor stor vil denne blive? Vil erstatningen blot afspejle de hidtidige investeringer, som trods alt er overskuelige at betale for Grønlands Selvstyre, eller en tabt fortjeneste over en periode på mange årtier, som dermed er i en helt anden økonomisk skala og urealistisk for Selvstyret og et kommende selvstændigt Grønland at betale?

Med denne artikel har forfatteren forsøgt at introducere de væsentligste problemstillinger og dermed skabt en ramme for videre diskussioner i de kommende år.

Referencer

- Alomar, R. C. & Gad, U. P. (2024). Wooing foreign investors: Greenland should prepare for the next dispute. DIIS Policy Brief 23. April 2024, 4 pp.
- Andersson, P. & Zeuthen, J. W. (2024). How China left Greenland. In Jacobsen, M., Wæver, O. & Pram, U. G. (Eds.), *Greenland in Arctic Security: (De)securitization Dynamics Under Climatic Thaw and Geopolitical Freeze*, Chapter 6. E-book, Ann Arbor, MI: University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.12676130>
- Bailleul, P. (2022). Radioactive minerals in Greenland: geological, legal and political fluctuations of nuclearity (1950–2022). Ruling on Nature Animals and the Environment before the Court, Jun 2022, Aubervilliers, France. ffhalshs-03903273.

- Bianco, N. (2019). Ender Grønlands økonomi og erhvervsudvikling i fisk? *Politik*, 22(1), 28–48.
<https://doi.org/10.7146/politik.v22i1.114839>
- Bjørst, L. R. (2016). Saving or destroying the local community? Conflicting spatial storylines in the greenlandic debate on uranium. *The Extractive Industries and Society*, 3, 34–40.
<https://doi.org/10.1016/j.exis.2015.11.006>
- Bjørst, L. R. (2017). Uranium: The road to economic self-sustainability for Greenland? Changing uranium-positions in Greenlandic politics. In Fondahl, G., & Wilson, G. N. (Eds.), *Northern sustainabilities: Understanding and addressing change in the circumpolar world*, 25–34. Cham, Switzerland: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-46150-2_3
- Bjørst, L., Sejersen, F., & Thisted, K. (2022). Affective approaches – rethinking emotions in resource extraction. In Sverker Sörlin (Ed.), *Resource Extraction and Arctic Communities: The New Extractivist Paradigm*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781009110044.012>
- Christiansen, F. G. (2021). Greenland Petroleum Exploration History: Rise and fall, learnings, and future perspectives. *Resources Policy*, 74, 102425
<https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2021.102425>
- Christiansen, F. G. (2022). Greenland mineral exploration history. *Mineral Economics*.
<https://doi.org/10.1007/s13563-022-00350-2>
- Christiansen, F. G. (2023). Grønlands mineral- og olieeftersøkningshistorie i internationalt politisk perspektiv. *Internasjonal Politikk*, 81(1), 1-16.
<http://dx.doi.org/10.23865/intpol.v81.4155>
- Christiansen, F. G., Whitehead, D., Bojesen-Koefoed, J. A., Boserup, J., & Christiansen, O. (2024). Drilling history of Greenland – exploration for minerals and petroleum, and scientific projects. *The Extractive Industries and Society*, 17,
<https://doi.org/10.1016/j.exis.2024.101417>
- Fleth-Barten, U., & Mortensen, B. O. G. (2018). Uranium in Greenland: Questions of Resources and Security in a Self-Government Setting. *The Yearbook of Polar Law*, 9(1), 183-200. https://doi.org/10.1163/22116427_009010009
- Johnstone, R. L. (2020). The impact of international law on natural resource governance in Greenland. *Polar Record*, 56, 1-11. <https://doi.org/10.1017/S0032247419000287>
- Kalvig, P., Thrane, K., & Hanghøj, K. (2014). Uran – fra efterforskning til efterspørgsel. *MiMa rapport*, 2014/2, 72 pp.

- Kalvig, P., Secher, K., & Asmund, G. (2015). Information og fakta om udvinding af uran i Grønland. Udgivet af De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, 4. reviderede udgave, 28 pp.
- Keulen, N., Thrane, K., Stensgaard, B.M., & Kalvig, P. (2014). An evaluation of the potential for uranium deposits in Greenland. *MiMa report*, 2014/1, 87 pp.
- Knudsen, H., & Nielsen, H. (2016). *Uranbjerget: Om forsøgene på at finde og udnytte Grønlands uran fra 1944 til i dag*. Forlaget Vandkunsten.
- Mortensen, B. O. M., Su, J. J., & Mouyal, L. W. (2017). Chinese investment in Greenland. *Advances in Polar Science*, 27(3), 192-199.
<https://doi.org/10.13679/j.advps.2016.3.00192>
- Naalakkersuisut & Regeringen (2013). Rapport om udvinding og eksport af uran. Arbejdsgruppen om konsekvenserne af ophævelse af nul-tolerancepolitikken. Oktober 2013. 188 pp.
- NEA (2023). Uranium 2022: Resources, Production and Demand Paris: OECD Publishing.
- Nielsen, R. G., & Ulfbeck, V. (2023). Mineral Exploitation Licences in Greenland. In Tanaka, Y., Johnstone, R. & Ulfbeck, V. (Eds.), *The Routledge Handbook of Polar Law*, Chapter 31 (pp. 531-547). London, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003404828-41>
- Nutall, M. (2023). *The Shaping of Greenland's Resource Spaces: Environment, Territory, Geo-Security*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003175421>
- Pelaudeix, C., Basse, E. M., & Loukacheva, N. (2017). Openness, transparency and public participation in the governance of uranium mining in Greenland: a legal and political track record. *Polar Record*, 53(6), 603-616.
<https://doi.org/10.1017/S0032247417000596>
- Petersen, C. S., & Ulfbeck, V. (2016). Litigation and arbitration in Greenland and dispute resolution under the Greenland standard licences. In Ulfbeck, V., Møllmann & Mortensen, B. O. G. (Eds.), *Responsibilities and Liabilities for Commercial Activity in the Arctic: The Example of Greenland*, 223-236. London: Taylor & Francis.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.3091168>
- Spiermann, O. (2016). Mineral Resources under the Greenland Self-Government Act – and the question of uranium. In Ulfbeck, V., Møllmann & Mortensen, B. O. G. (Eds.), *Responsibilities and Liabilities for Commercial Activity in the Arctic: The Example of Greenland*, 83-90. London Taylor & Francis.

- Sørensen, H. (Ed.) (2001). The Ilimaussaq alkaline complex, South Greenland: status of mineralogical research with new results. *Geology of Greenland Survey Bulletin*, 190, 168 pp. <https://geusjournals.org/index.php/ggub/issue/view/427>
- Sørensen, H. (2006). The Ilimaussaq alkaline complex, South Greenland – and overview of 200 years research and an outlook. *Meddelelser om Grønland. Geoscience*, 45, 70 pp. <https://doi.org/10.7146/moggeosci.v45i.142185>
- Sørensen, H. (2008). Grønlands uran og thorium. *Tidsskriftet Grønland*, (4-5), 192-203.
- Vestergaard, C. (2015). Greenland, Denmark and the pathway to uranium supplier status. *The Extractive Industries and Society*, 2(1), 153-161. <https://doi.org/10.1016/j.exis.2014.10.001>
- Vestergaard, C. & Thomasen, G. (2015). Governing Uranium in the Danish Realm. *DIIS Report* 2015/17, 34 pp. https://pure.diis.dk/ws/files/388826/DIIS_RP_2015_17_2.pdf
- Ulfbeck, V., Mouyal, L. W., & Mortensen, B. O. G. (2015). Koncessioner i Grønland: Grønlands interesser og virksomhedens ansvar og beskyttelse. *Erhvervsjuridisk Tidsskrift*, (2), 101-109.

© Forfatter(ne). Dette er en Open Access-artikel distribueret under betingelserne i CC-BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), der tillader tredjeparter at kopiere og videredistribuere materialet i ethvert medie eller

format og at remixe, transformere og bygge videre på materialet til ethvert formål, selv kommercielt, forudsat at det originale værk er korrekt citeret, at det er angivet, om der er foretaget ændringer og at denne licens er specificeret og lenket til.